

Označovanie potravinárskych výrobkov

EVA BYSTRICKÁ

Označovaniu potravinárskych výrobkov predpísanými údajmi a najmä záručnou dobou sa v zahraničí v poslednom desaťročí venuje zvýšená pozornosť. Zo strany obchodných zložiek, ako aj zo strany konzumenta sa kladú neustále väčšie požiadavky na označovanie výrobkov, najmä v krajinách s vyspelým potravinárskym priemyslom.

V niektorých štátoch sa spôsob označovania potravinárskych výrobkov robí kódovaním výrobkov, automatizáciou označovania, ako aj uvádzaním požadovaných údajov mimo výrobkov, pričom si spotrebiteľ, ak má o to záujem, môže zistiť záručnú dobu, prípadne iné parametre priamo v obchode, kde sa uvedený výrobok predáva (Kanada, USA).

U nás, ako aj v ostatných štátoch s vyspelým potravinárskym priemyslom, vyšli záväzné nariadenia týkajúce sa označovania potravinárskych výrobkov predpísanými údajmi i spôsobom označovania. Ide najmä o názov a sídlo výrobcu, druh výrobku, jeho hmotnosť, číslo príslušnej akostnej normy, dátum výroby, záručnú dobu atď.

Keďže v posledných desaťročiach došlo k podstatnému rozvoju inovácie, kultúrnosti predaja a k technickému rozvoju vôbec, museli sa predpisy postupne dopĺňať, obnoviť, prípadne sa museli vydať nové, aktuálnejšie nariadenia. Tak napr. vo Francúzsku zrušili nariadenie vydané už roku 1912 a roku 1972 vyšlo nové, týkajúce sa všeobecného označovania. V Rakúsku koncom roka 1973 vyšlo nariadenie, v ktorom sa taxatívne uvádza, ktoré náležitosti musia označovania na výrobkoch bezpodmienečne obsahovať.

V Anglicku sa staré nariadenia zrušili a 1. januára 1973 — po dlhšom prieskume a pripomienkovom pokračovaní zainteresovaných zložiek a verejnosti — vstúpilo do platnosti nové nariadenie o označovaní potravinárskych výrobkov.

V Spojených štátoch sa veľmi prísne kontroluje dodržiavanie predpisov a zákonných opatrní týkajúcich sa označovania. Konzument v USA sa stále viac dožaduje presnejšieho a podrobnejšieho a najmä informujúceho označovania potravinárskych výrobkov. Výrobcovia i rozličné obchodné organizácie usporadúvajú rozličné dotazníkové akcie na zistenie mienky i želaní konzumenta, ktoré údaje sa majú deklarovať. V poslednom čase napr. prebieha

v USA anketová akcia, ktorou sa má zistiť, či si konzument želá, aby sa deklarovali nutričné hodnoty. Pre a proti ich označovaniu je niekoľko dôvodov. Napr. výrobcovia sa bránia uvádzaniu tohto údaju, lebo cena výrobkov by sa musela v dôsledku vynaložených nákladov na analýzu výrobkov alikvotne zvýšiť.

Aj na označovanie výrobkov záručnými dobami v USA sú rozličné názory. Vyskytli sa negatívne hlasy výrobcov v tom zmysle, že dobrú akosť potravinárskeho výrobku nezaručuje jeho záručná doba, ale dodržanie správnych podmienok pri manipulácii, skladovaní a vlastná trvanlivosť výrobku.

Systémy označovania výrobkov sa diametrálne líšia. Aká technika sa zvolí, záleží predovšetkým od charakteru a parametrov použitého obalového materiálu, ako aj od sortimentu výrobku. Vyvinuli sa rozličné tlačiarenské a etiketovacie stroje, od tých najjednoduchších až po vysokovýkonné poloautomatické a plnoautomatické.

Napr. kódovací stroj UPC — Universal Product Code — vyvinutý v USA, úspešne sa použil i na označovanie potravinárskych výrobkov v NSR, Francúzsku, vo Švédsku a postupne sa zavádza aj v ostatných vyspelých štátoch, aspoň pokusne. Pri tomto systéme sa používa kódovací systém s 10 kódovacími miestami — 5 miest sa používa na identifikáciu výrobku, 5 na identifikáciu výrobcu. Kód pre každý obal je vlastne kombináciou tmavých čiar a svetlých miest s premenlivou šírkou. Takto označený výrobok prechádza v obchode pri nákupe čítacím zariadením, ktoré kód premení na tlačенý názov výrobku, cenu atď. Predpokladá sa, že v krátkom čase sa v USA pri 65—70% potravinárskych výrobkoch použije kódovací systém UPC (okrem mäsa, mäsových výrobkov a hydiny).

Označovanie záručnej doby vo väčšine štátov je súčasťou komplexného označovania potravinárskych výrobkov. Pri štúdiu problematiky označovania výrobkov sme zistili, že v literárnych prameňoch, týkajúcich sa uvedenej problematiky, väčšinou sa táto problematika neuvádza samostatne — iba v rámci celkového označovania potravinárskych výrobkov. V súvislosti s označovaním výrobkov záručnými dobami treba zdôrazniť, že záručná doba nie je totožná s trvanlivosťou výrobku a že tieto dva parametre sa môžu čo do dĺžky podstatne líšiť (napr. liehoviny, eukor atď.).

Kritérium (záručná doba) by malo byť predovšetkým signálom pre obchodné zložky, že sa tovar má vymedziť alebo predať. Trvanlivosť výrobku záleží od mnohých ďalších faktorov, ako je napr. obal, jeho vlastnosti, typ výrobku, dodržiavanie skladovacích i manipulačných podmienok.

Preto sa aj v ČSSR venuje označovaniu výrobkov sústavne veľká pozornosť. Potravinársky priemysel musí vyriešiť náročnú úlohu — zabezpečiť čerstvý tovar, čo je jedna z podmienok vysokej akosti väčšiny potravinárskych výrobkov.

Pri riešení otázky označovania požívatín sa musí vychádzať zo zásad maximálnej informovanosti spotrebiteľov a všetkých zainteresovaných organizácií o parametroch, ako je dátum výroby, dátum spotreby, dátum trvanlivosti výrobku, záručnej doby atď.

Otázku označovania dňa výroby v návaznosti na dobu životnosti alebo označovania expiračnej doby treba riešiť v zmysle záverov XV. zjazdu KSČ predovšetkým so zameraním na spotrebiteľa. Preto sa robia opatrenia v tom zmysle, že vývojove sa jednotlivé požívatiny podľa charakteru skladovateľ-

nosti a použiteľnosti rozdeľia pravdepodobne do rozličných skupín, a to s trvanlivosťou do

- a) do 3 týždňov,
- b) so strednou a dlhou dobou použitia,
- c) na požívatinu trvalého charakteru.

Označenie spotrebiteľských balení expiračnou dobou sa plánuje realizovať v štyroch časových etapách.

Na obaloch sa majú uvádzať aj ďalšie informácie, bližšia charakteristika výrobku (napr. rekreačné balenie, atď.). Pri inovovaných výrobkoch sa uvažuje s označením nutričnej hodnoty a kalorického obsahu výrobku.

Zabezpečenie dobrej akosti tovaru si vyžaduje, aby sa aj v obchodných organizáciách venovala zvýšená pozornosť a starostlivosť potravinárskym výrobkom. Musia sa zabezpečiť všetky podmienky a požiadavky na ich správny predaj a najmä uskladnenie.

V prípade, že dôjde k prekročeniu záručnej doby, treba vo veľkoobchodoch a v predajniach maloobchodu dodržiavať správnu výmenu tovaru a musí sa postupovať podľa smerníc (MVO č. 7/1964) pre preberanie a predaj potravinárskych výrobkov, pri ktorých došlo k prekročeniu záručnej doby. V zmysle uvedených smerníc označovanie potravinárskych výrobkov záručnými dobami určujú príslušné predpisy. Tieto sa určili na základe dohody medzi dodávateľom a odberateľom. Medziiným sa v týchto smerniciach uvádza, že nákup a predaj potravinárskych výrobkov treba tak organizovať, aby nedochádzalo k prekročeniu záručnej doby, počas ktorej výrobná organizácia zodpovedá za akosť a zdravotnú bezchybnosť potravinárskych výrobkov.

Obchodné organizácie sú povinné výrobky pravidelne kontrolovať a sústavne sa starať o ich akosť najmä dodržiavaním podmienok správneho skladovania a ošetrovania podľa príslušných technických noriem. Prítom treba dbať na zásady správnej výmeny tovaru.

Pri posudzovaní akosti potravinárskych výrobkov v obchodnej sieti osvedčenie vydáva Štátna inšpekcia akosti VPP, ktorá je oprávnená vykonávať revíziu a previerkovú činnosť vo všetkých podnikoch a závodoch pri výrobe, preprave, skladovaní a predaji výrobkov potravinárskeho priemyslu. Akosť potravinárskych výrobkov kontrolujú aj ďalšie orgány, a to vo výrobnej sfére útvary pre kontrolu akosti, ďalej ŠOI, Ústav riadenia kvality potravinárskych výrobkov potravinárskeho tovaru, ktorý podlieha Zdroju, ako aj jeho krajské podnikové laboratóriá, ktorých povinnosťou je posudzovať výrobky v obchodnej sieti, prípadne ich prehodnotiť.

Zdravotnú bezchybnosť potravinárskych výrobkov (v obchodnej sieti), bez ohľadu na to, či ide o výrobky v záručnej dobe alebo s vypršanou záručnou dobou, posudzujú hygienicko-epidemiologické orgány (KHES, OHES) jednak na vlastnú žiadosť príslušnej obchodnej organizácie, jednak z titulu vlastnej kontrolnej činnosti, vyplývajúcej z patričných platných predpisov.

Záverom možno uviesť, že označovaniu potravinárskych výrobkov u nás sa tak zo strany výrobcov, ako aj ostatných zainteresovaných organizácií venuje zvýšená pozornosť. Plnia sa tým závery XV. zjazdu KSČ v oblasti zvyšovania akosti výrobkov a dôsledného uplatňovania inovačného procesu.

Záver

Spôsob označovania potravinárskych výrobkov v zahraničí, najmä v krajinách s vyspelým potravinárskym priemyslom, predpísanými údajmi, najmä záručnou dobou. Stav v ČSSR. Návrh na zlepšenie daného stavu.

Обозначение пищевых продуктов

Выводы

Тренд обозначения пищевых продуктов за границей, главным образом в странах с развитой пищевой промышленностью, предписанными данными, особенно гарантийным сроком. Положение в ЧССР. Предложение усовершенствовать существующее положение.

The designation of food products

Summary

In the foreign countries especially in countries with well-developed food industry exists the trend the food products with prescribed data in the main guaranty time to designate. Present situation in ČSSR. The proposition the present state to improve.